

*др Драгомир Давидовић,
редовни професор Дефектолошког факултета у Београду у пензији*

ДОПРИНОС АКАДЕМИКА МИЛАНА МИЛУТИНОВИЋА РАЗВОЈУ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ РАДА У ОБЛАСТИ КРИМИНОЛОГИЈЕ

Прилог се бави доприносом академика Милутиновића оснивању и раду једне од најзначајнијих научно-истраживачких установа у ранијој Југославији - Института за криминолошка и криминалистичка истраживања.

У време док је њим руководио проф. Милутиновић, Институт је био носилац низа запажених пројеката, издавач многобројних вредних монографија и публикација и организатор домаћих и међународних научних скупова. У Институту су, такође, стасали изузетни кадрови од којих су неки касније наставили рад као професори кривичних предмета на више универзитета.

Кључне речи: *Криминологија. - Истраживање. - Научни кадрови.*

Научно-педагошка активност академика проф. др Милана Милутиновића није се исцрпљивала само на Правном факултету Универзитета у Београду, већ и у области организовања и руковођења научно-истраживачким радом у криминолошкој области (шире схваћеној) у оквиру посебне, самосталне научноистраживачке установе у Београду. Формирање једне овакве установе иницирао је сам професор Милутиновић и њоме руководио више од двадесет година и то тако успешно да се за њено постојање и за резултате који су се у њој постизали, знало и у Европи и у САД. О овој активности академика Милана Милутиновића, желимо да кажемо неколико речи.

Крајем педесетих година, у време формирања и учвршћивања новог друштвеног система, као што обично бива, и у нас се у области науке и образовања а посебно у области научно-истраживачког рада, ишло веома споро. У криминолошко-криминалистичкој области ова чињеница је посебно долазила до изражаја. Највећа пажња поклањала се формирању и стручном оспособљавању оперативних државних органа чији је задатак био да се ангажују на сузбијању криминалних и уопште друштвено негативних појава, док је научни рад у објашњавању, а посебно у откривању етиолошких корена криминалитета, био тек у повоју. Ту чињеницу је академик Милутиновић, који је у то време био

директор Више школе за унутрашње послове при Савезном секретаријату за унутрашње послове, јасно сагледао, као и чињеницу да се само кроз образовни рад за непосредну стручну акцију, како на нивоу републике, тако и на опште југословенском нивоу, не могу сагледати сви релевантни фактори антидруштвеног понашања који би требало да буду основа за стварање нове криминалне политике у социјалистичкој Југославији.

Та потреба за организовањем озбиљнијег научног рада, нарочито у области етиологије криминалитета била је толико присутна и вршила је тако озбиљан притисак на оне који су били ангажовани у овој области, да су у појединим републикама средином педесетих година почеле да се формирају научноистраживачке или сличне установе које би биле у стању да колико толико задовоље потребе. Све ове установе односно институти, углавном су формиран при правним факултетима а негде и при републичким секретаријатима за унутрашње послове. Тако је формиран "Криминалистички институт" при Правном факултету у Београду, затим, "Институт за криминологију" Правног факултета у Љубљани, "Криминолошки институт" Правног факултета у Сарајеву, "Институт за криминалистичка вештачења и криминолошка испитивања" при републичком СУП-у у Загребу и "Институт за социолошка и политичко-правна истраживања" Универзитета "Кирило и Методије" у Скопљу. Све су то биле релативно мале установе без довољно стручног а нарочито научног кадра, које нису могле да дају задовољавајуће одговоре на многа питања која су све интензивније тражила одговоре о мерама којима би се ефикасније зауставили све већи таласи криминала који су у то време већ почели да заплъускују ново социјалистичко друштво.

Уочивши врло добро општу ситуацију и потребе друштва, професор Милутиновић је развио велику активност у конкретизовању замисли која га је и до тада окупирала а која се усредсређивала на разраду предлога за формирање једне југословенске научно-истраживачке установе која би била у стању да кроз извесно време употпуни празнину у области научноистраживачког рада на плану откривања узрока криминалитета и предлагању мера за његово сузбијање.

Захваљујући великом угледу који су уживали и он лично и установе којом је руководио, предлог који је он разрадио и систематизовао, прихваћен је и 31. маја 1960. године Савезно извршно веће донело је Уредбу о оснивању *Института за криминолошка и криминалистичка истраживања* као самосталне научне установе са седиштем у Београду. Замишљен као југословенска установа, у Уредби је био разрађен и садржај предмета рада Института са конкретно утврђеним, врло сложеним задацима:

- Систематско проучавање криминалитета и појава у вези са њим, разрада савремених научних сазнања и истраживачких поступака у тој области;

- Истраживања у области спречавања криминалитета, криминалне политике, извршења кривичних санкција, криминалистике и других сродних и допуњујућих наука (правна психологија и медицина);

- Усавршавање стручних кадрова у правосуђу, јавном тужилаштву, у служби извршења кривичних санкција и у другим службама задуженим за сузбијање и спречавање криминалитета;

- Организација националних и интернационалних научних и стручних скупова;

- Прикупљање и обрада статистичких података и документације;

- Издавање публикација из области материјалног и процесног кривичног права, криминологије, криминалне политике, друштвене патологије, пенологије и криминалистике;

- Стална сарадња са југословенским и страним научним установама и познатим стручњацима.

Као што се види, предмет рада Института за криминолошка и криминалистичка истраживања дефинисан је врло широко и захватио је свеукупну проблематику криминалитета а истовремено осветљавао и већ тада прихваћен теоријски поглед професора Милутиновића на ову друштвену појаву. Разрађујући детаљније своје схватање предмета криминологије, он каже: "Криминологија је дужна да изучава структуру и структурне промене криминалног понашања, да открива његове корене у датим друштвеним условима, да сазна законитост његовог јављања, да покаже у чему се састоји законитост његове еволуције у тим условима, укључујући ту и изучавање непосредних криминогених фактора и утицаја. Једном речју, криминологија је дужна да објасни зашто се криминално понашање јавља у једној средини, упркос постојању кривично-правних норми и санкција, које се предвиђају за такво понашање, и упркос разним другим мерама које се предузимају у оквиру криминалне политике. То значи да у основи криминологије мора стати приоритетно социолошка оријентација и да је с тога треба третирати као социолошку грану науке" (1).

Овако гледање на криминалитет као појаву и криминологију као науку о криминалитету, значајно се разликовало од схватања других југословенских криминолога у то време, који су на криминалитет углавном гледали као на појединачну, индивидуалну појаву, а на његове узроке - да леже у деформацији личности, односно у деформисаним личним особинама. Другим речима, преовладавали су антрополошки, кривично-правни, психолошки и други правци према којима у центру пажње криминологије као науке треба да стоји извршилац кривичног дела као личност и његове физичке, психичке, психосоматске и друге карактеристике. (Детаљније о овим и другим теоријским проблемима, види у другим прилозима.)

Одмах после доношења Уредбе, професор Милутиновић је почео да ради на избору кадрова и организовању првих курсева у области методологије истраживања криминалитета, како би се ти кадрови оспособили за велики посао који им је предстојао. Чињеницу да је Институт југословенског карактера, он је потврђивао и избором кадрова из целе Југославије, што је у то доба било значајно са становишта утврђивања легитимитета Института као југословенске научно-истраживачке установе.

Поред сталних сарадника Института, професор Милутиновић је успевао да око Института окупи и најпознатија имена из области кривично-правних, криминолошких, социолошких и других наука, професоре са Правног, Филозофског и других факултета у Београду, Љуб-

(1) М. Милутиновић, *Криминологија са основама криминалне политике и пенологије*, Савремена администрација, Београд, 1973, стр. 26.

љани, Загребу, Сарајеву и другим центрима. Они су били спољни сарадници Института и значајно доприносили његовом развоју, утврђивању програма рада и нарочито, општем угледу у земљи.

Углед академика Милутиновића на међународном плану битно је доприносио успостављању веза са истим или сличним установама у другим земљама. Још од самог почетка рада Института, делимично самостално а делимично преко професора универзитета и других научних радника окупљених око Института као спољних сарадника, успостављени су односи сарадње са криминолошким или криминалистичким институтима у Француској, Енглеској, Италији, Пољској, Саветом за превенцију криминалитета у Шведској, затим са одговарајућим установама у Совјетском Савезу итд. Тако се Институт за криминолошка и криминалистичка истраживања у Београду врло брзо по свом оснивању, а захваљујући пре свега угледу и ангажовању професора Милутиновића, уврстио у ред истих или сличних институција у Европи. Преко сарадника Института који су или као стипендисти или као *visiting professors* одлазили у САД и са овом земљом су успостављене везе и сарадња која је такође била веома значајна за развој Института.

Професор Милутиновић је, као директор Института, уобличавао све ове односе, контакте и сарадњу, тако да се никада није скретало са курса искључиво научне и научноистраживачке сарадње кроз коју је Институт, односно његови кадрови имао највише користи. Таква оријентација била је брзо запажена и од стране органа Уједињених Нација, а посебно од стране Института Уједињених нација за истраживање у области друштвене одбране (УНСДРИ), чије је седиште у Риму, као и хелсиншким институтом за превенцију и контролу криминалитета који је такође под покровитељством Уједињених Нација.

Активности Института у сарадњи са другим институтима у Европи највише се огледао у узајамним научним посетама, предавањима, округлим столовима и сл, затим у организовању краћих курсева за усавршавање кадрова у појединим стручним областима, у организовању међународних састанака, симпозијума и конгреса. Посебно значајан вид сарадње били су заједнички интердисциплинарни научноистраживачки пројекти, кроз које су радови Института добијали тако потребну међународну научну верификацију.

За првих десет година постојања Институт је, захваљујући веома мудрому и успешном руковођењу професора Милутиновића, постао већ добро позната научноистраживачка установа у свету а бројни радови који су дотле објављени, допринели су њеној научној верификацији. Међутим, неуморан, какав је увек био, професор Милутиновић се није задовољавао постигнутим, већ је развио велику активност и консултације са бројним научним радницима на компетентним местима у то време, са циљем да дође до спајања Института за криминолошка и криминалистичка истраживања којим је он руководио и Социолошког института Србије у једну јединствену установу која би носила назив Институт за криминолошка и социолошка истраживања. У томе је наишао на подршку свих релевантних фактора и тако је дошло до спајања ове две научноистраживачке установе и стварања садашњег института са тим називом.

Колико је ово утицало и на програме појединих истраживачких пројеката, кроз које је требало испитивати на конкретним емпиријским подацима и научно прихваћену концепцију или теорију да је криминалитет преваходно друштвени феномен и да у области његове етиологије друштвени фактори носе превагу, или бар да су једнако значајни као и субјективни фактори починилаца, указаће, вероватно, аутори других, посебних прилога. Овде само желимо да истакнемо да је и овај напор уложен од стране професора Милутиновића, донео још веће резултате и већи углед самом Институту.

Нови програми овако организоване научноистраживачке установе обухватили су следеће криминолошке области: област етиологије криминалитета, област превенције криминалитета у оквиру које су научни радници значајно допринели развоју доктринарно-теоријске концепције Друштвене самозаштите, област извршења кривичних санкција са посебном пажњом на изучавању личности делинквената, област друштвене патологије у оквиру које су изучаване појаве на граници криминалитета или друштвено веома штетне али неинкриминисане итд.

Преовладавала су истраживања емпиријског карактера али је увек било и чисто теоријских којима је академик Милутиновић посвећивао велику пажњу. Над свим тим огромним радом стално је бдио академик Милутиновић, усмеравао, координирао пројекте, подстицао нарочито млађе и помагао гдегод је и колико год је могао. Резултати нису изостали. Институт је објавио на десетине и десетине студија, монографија, анализа, реферата, предлога итд.

Поред свега до сада реченог желим посебно да истакнем једну особину личности академика Милутиновића којој многи од нас који смо прошли кроз Институт за криминолошка и социолошка истраживања имамо да захвалимо за много тога што смо у каснијем раду постигли. То је његово поштовање друге личности и њеног рада, људско и дубоко демократско одношење према другим људима, свесрдно омогућавање, помагање и вођење бриге нарочито о младим кадровима. Једном речју, то је велики, уман и племенит човек. Само такав човек могао је битно допринети да научно-истраживачка установа којом је руководио, поред видног доприноса развоју криминолошке мисли у нас, постане и расадник кадрова који је њима богатио бројне факултете и универзитете у нашој земљи. Више од 20 научних радника Института постали су професори на универзитету у Београду, Новом Саду, Крагујевцу и другим местима. Неки од њих су добро познати и у другим земљама нарочито у научноистраживачким установама.

О личном научном раду академика Милутиновића и великим и цењеним резултатима тога рада који су нарочито видни у објављивању три капитална дела: Криминологија, Криминална политика и Пенологија, говориће други професори у својим прилозима.

(Примљено 1. фебруара 1993)

*Dr. Dragomir Davidović,
Retired Professor of the Special Education Faculty in Belgrade*

CONTRIBUTION OF THE ACADEMICIAN MILAN MILUTINOVIĆ TO THE DEVELOPMENT OF RESEARCH IN THE FIELD OF CRIMINOLOGY

Summary

The paper deals with the contribution of the Academician Milutinović in establishing and work of one of the most significant research institution in former Yugoslavia - namely, the Institute for Criminological and Sociological Research.

At the time of his leading that Institute as director, Professor Milutinović was a protagonist of a series of remarkable projects, editor of many valuable monographs and publications and the organizer of national and international symposia. He also was active in developing research associates who continued, in most cases their work as professors of criminal law courses in various universities.

Key words: *Criminology. - Research. - Research associates.*

*Dragomir Davidović,
professeur à la Faculté de déféctologie à Belgrade*

LA CONTRIBUTION DE L'ACADÉMICIEN MILAN MILUTINOVIĆ AU DÉVELOPPEMENT DU TRAVAIL SCIENTIFIQUE ET DE RECHERCHE DANS LE DOMAINE DE LA CRIMINOLOGIE

Résumé

L'article est consacré à la contribution de l'académicien Milutinović à la création et au fonctionnement d'une des plus importantes institutions scientifiques et de recherche dans l'ex-Yougoslavie, l'Institut de recherches criminologiques et criminalistiques.

A l'époque où le professeur Milutinović se trouvait à sa tête, cet Institut réalisait de nombreux projets, publiait de nombreuses monographies et éditions précieuses et organisait des réunions scientifiques nationales et internationales. L'Institut formait aussi d'excellents experts dont certains sont devenus professeurs à plusieurs Universités.

Mots clé: *La criminologie. - Les recherches. - Les experts scientifiques.*